

Strasbourg, 10 listopada 2006

CCJE (2006) 1

**RADA KONSULTACYJNA SĘDZIÓW EUROPEJSKICH
(CCJE)**

**OPINIA Nr 9 (2006)
RADY KONSULTACYJNEJ SĘDZIÓW EUROPEJSKICH (CCJE)
DO WIADOMOŚCI KOMITETU MINISTRÓW RADY EUROPY**

W SPRAWIE

**ROLI SĘDZIÓW KRAJOWYCH
W ZAPEWNIENIU SKUTECZNEGO STOSOWANIA PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO I
EUROPEJSKIEGO**

Niniejsza opinia została przyjęta przez CCJE
na jej 7 posiedzeniu (Strasbourg, 8-10 listopada 2006).

WPROWADZENIE

1. Komitet Ministrów zlecił Radzie Konsultacyjnej Sędziów Europejskich (CCJE) zbadanie w szczególności pewnych kwestii (ujętych w Ramowym Globalnym Planie Działania dla Sędziów w Europie¹), takich jak stosowanie przez sędziów krajowych Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz innych międzynarodowych instrumentów prawnych, dialog pomiędzy krajowymi i europejskimi instytucjami sądowymi i dostępność informacji na temat wszystkich istotnych dokumentów międzynarodowych.
2. CCJE stwierdziła, że krajowe systemy prawne mają coraz częściej do czynienia z zagadnieniami prawnymi o charakterze międzynarodowym, w wyniku globalizacji i rosnącej koncentracji prawa międzynarodowego i europejskiego² bardziej na stosunkach między osobami niż państwami. Rozwój ten wymaga zmian w szkoleniu sędziów, praktyce sądowej, a nawet kulturze, jeśli sędziowie krajowi mają wymierzać sprawiedliwość spełniając potrzeby i aspiracje współczesnego świata oraz z poszanowaniem zasad prawa uznanych w państwach demokratycznych.
3. Taka ewolucja powinna wywoływać przede wszystkim ważne konsekwencje dla szkolenia sędziów, wpływać na charakter relacji między międzynarodowymi instytucjami sądowymi oraz na hierarchię norm, których sędzia ma przestrzegać w kontekście rosnącej liczby źródeł prawa; po drugie wymaga to od władze państwowych szerokiego wykorzystania dodatkowych środków dla zapewnienia wykonywania wyżej wymienionych działań.
4. W związku z tym, CCJE uznała za pożyteczne dokonanie przeglądu stanu środków dostępnych sędziemu, by skutecznie działał w kontekście międzynarodowym, a tym samym zajęcie się stosowaniem przez sędziego krajowego prawa europejskiego i międzynarodowego. Celem niniejszej opinii jest osiągnięcie stanu należytego stosowania prawa międzynarodowego i europejskiego, zwłaszcza w dziedzinie praw człowieka. Szkolenie sędziów, dostępność odpowiednich informacji i dokumentacji oraz tłumaczenia pisemnego i ustnego są środkami służącymi osiągnięciu tego celu.
5. W związku z tym CCJE podkreśla, że sędziowie krajowi są gwarantami poszanowania i właściwej realizacji traktatów międzynarodowych i europejskich, których ich państwo jest stroną, w tym Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.
6. Niniejsza opinia stanowi uzupełnienie opinii CCJE nr 4 (2003) w sprawie odpowiedniego szkolenia przygotowawczego i doskonalenia zawodowego sędziów na szczeblu krajowym i europejskim; stwierdzenia zawarte w tej Opinii, są w istocie stosowane w całości do kwestii objętych niniejszą opinią.

A. PRZEKAZYWANIE SĘDZIOM KRAJOWYM INFORMACJI I DOKUMENTACJI DOTYCZĄCYCH WSZYSTKICH OBOWIĄZUJĄCYCH MIĘDZYNARODOWYCH I EUROPEJSKICH AKTÓW PRAWNYCH³

a. Dobra znajomość prawa międzynarodowego i europejskiego przez sędziów

7. W kontekście rosnącej internacjonalizacji społeczeństw, prawo i orzecznictwo międzynarodowe i europejskie mają coraz większy wpływ na ustawodawstwo krajowe i praktykę sądową; te dziedziny prawa muszą być właściwie rozumiane przez sędziów aby mogli wykonywać swoje obowiązki sędziowskie zgodnie z zasadą praworządności przyjętą przez kraje demokratyczne. Dlatego sędziowie muszą być przygotowani do zapoznawania się i uczestniczenia w międzynarodowej ewolucji praktyki prawniczej. Muszą oni znać i umieć stosować prawo międzynarodowe i europejskie, w szczególności kwestie dotyczące praw człowieka.

¹ Przyjęto przez Komitet Ministrów na jego 740 posiedzeniu, Dokument CCJE (2001) 24.

² Pojęcie prawa europejskiego jest tu używane w szerszym znaczeniu, obejmując akty prawne Rady Europy, w szczególności Europejską Konwencję Praw Człowieka, a także europejskiego prawa wspólnotowego i innych aktów prawnych Unii Europejskiej w stosownych przypadkach i w zakresie stosującym się do państw członkowskich.

³ Patrz punkt IV (D) Ramowego Globalnego Planu Działania dla Sędziów w Europie.

b. Zapewnienie sędziom środków dostępu do informacji z zakresu prawa międzynarodowego i europejskiego

8. Międzynarodowe i europejskie normy oraz praktyka sądowa szybko rozwijają się zarówno liczbowo, jak i pod względem złożoności. Jeśli sędziowie danego kraju mają poruszać się swobodnie w kontekście europejskim i międzynarodowym, państwo, aby pozostać w zgodzie z własnymi zobowiązaniami międzynarodowymi, powinno wprowadzić odpowiednie środki dla zapewnienia, by sędziowie mogli uzyskać pełne rozumienie znaczenia europejskich i międzynarodowych tekstów źródłowych, w szczególności związanych z ochroną praw człowieka, umożliwiając im lepsze wykonywanie obowiązków.

c. Ujmowanie prawa międzynarodowego i europejskiego w programach nauczania uczelni wyższych oraz szkoleń dla sędziów

9. W wielu krajach kursy prawa międzynarodowego, prawa europejskiego, w tym aktów prawnych ochrony praw człowieka stanowią element programu nauczania prawa na uniwersytetach. Jednakże tylko w niektórych krajach kandydaci mają obowiązek posiadania dogłębnej wiedzy z tych przedmiotów, aby mogli objąć urząd sędziego.

10. CCJE uważa, że ważne jest, by kwestie prawa międzynarodowego i europejskiego były ujęte w programach uniwersyteckich oraz uwzględnione w egzaminach dopuszczających do zawodu sędziego tam, gdzie takie egzaminy obowiązują.

11. Powinny być zorganizowane dla sędziów odpowiednie programy szkolenia przygotowawczego i doskonalenia zawodowego w zakresie zagadnień międzynarodowych w ogólnych i specjalistycznych dziedzinach działalności. Chociaż istnieją różnice między krajami europejskimi w zakresie systemów szkolenia przygotowawczego i doskonalenia zawodowego sędziów, szkolenie w prawie międzynarodowym i europejskim jest równie ważne dla wszystkich tradycji sądownictwa w Europie.

12. W niektórych krajach organizuje się specjalne inicjatywy szkoleniowe w prawie międzynarodowym i europejskim szczególnie dla sędziów albo dla sędziów i prokuratorów, prowadzone przez sądowe instytucje szkoleniowe (w tym komisje służby sądownictwa) lub ministerstwa sprawiedliwości, a także wspólnie przez takie instytucje⁴. W innych krajach nie zapewnia się wyspecjalizowanego szkolenia w prawie międzynarodowym i europejskim; w tych krajach sędziowie zazwyczaj mogą brać udział w ogólnych szkoleniach organizowanych przez samych sędziów lub przez inne podmioty (uniwersytety, izby adwokackie, zagraniczne szkoły kształcenia sędziów).

13. W związku z tym, CCJE zauważa zatem dorobek prawny Rady Europy dotyczący szkolenia sędziów w stosowaniu umów międzynarodowych⁵, potwierdzając potrzebę (a) rozwoju badań nad prawem międzynarodowym, traktatami, instytucjami europejskim i innymi instytucjami międzynarodowymi w ramach kursów akademickich; (b) w stosownych przypadkach, wprowadzenia testów dotyczących stosowania norm międzynarodowych w egzaminach wstępnych i konkursach dla sędziów; (c) rozwijania międzynarodowego wymiaru kształcenia przygotowawczego i doskonalenia zawodowego sędziów; (d) zorganizowania, w ramach Rady Europy i we współpracy z instytucjami europejskimi i innymi organizacjami międzynarodowymi, seminariów szkoleniowych dla sędziów i prokuratorów w celu promowania lepszej znajomości międzynarodowych aktów prawnych.

d. Zapewnienie dobrej jakości szkolenia sędziów w dziedzinie prawa międzynarodowego i europejskiego

14. Co do szkolenia dotyczącego prawa międzynarodowego i europejskiego, CCJE uważa, że członkowie wymiaru sprawiedliwości powinni być znacząco reprezentowani wśród szkolących. Takie

⁴ Państwa członkowskie Rady Europy uczestniczą w tzw. „Sieci Lizbońskiej” (sieć wymiany informacji na temat szkoleń dla sędziów i prokuratorów), składającej się z krajowych instytucji odpowiedzialnych za szkolenie sędziów i prokuratorów.

⁵ Patrz w szczególności wnioski z drugiego spotkania Sieci Lizbońskiej (Bordeaux, 2-4 lipca 1997).

szkolenie sędziów powinno zawierać konkretne aspekty istotne dla praktyki sądowej i zawierać odpowiednie materiały do nauki, w tym ewentualnie obejmujące materiały do kształcenia na odległość dostarczane przez internet. CCJE zachęca do współpracy między krajowymi instytucjami szkoleniowymi w tej dziedzinie i wzywa do przejrzystości informacji na temat takich programów szkoleniowych oraz warunków uczestnictwa w nich.

e. Ciągłe i dostępne informacje o prawie międzynarodowym i europejskim dostępne dla wszystkich sędziów

15. CCJE zauważa, że pełne i aktualne informacje na temat międzynarodowych i europejskich aktów prawnych i orzecznictwa nie są regularnie przedstawiane sędziom. Nawet w tych przypadkach, w których informacje prawne są odbierane przez sędziów elektronicznie lub na papierze, dzienniki urzędowe państw rzadko zawierają informacje na temat prawa międzynarodowego i europejskiego. Jednakże niektóre państwa wydają specjalne okólniki prawne zawierające informacje na temat prawa międzynarodowego. Inne instytucje, takie jak akademie sędziowskie, ośrodki szkoleniowe lub administracje sądowe czasem przekazują informacje na temat najnowszego orzecznictwa sądów międzynarodowych i europejskich. Informacje te mogą być również zawarte w krajowych czasopiśmiech prawniczych.

16. Zapewnienie dostępu do Internetu nie może samo w sobie być uznane za wystarczające spełnienie obowiązku państwa do przekazania wystarczających informacji lub środków uzyskania informacji na temat zagadnień międzynarodowych i europejskich.

17. CCJE zaleca, aby wszyscy sędziowie mieli dostęp do wersji papierowych i elektronicznych aktów prawnych, tak aby umożliwić dokładne badania w sferach prawa międzynarodowego i europejskiego. Takie możliwości powinny być kierowane do sędziów za pośrednictwem specjalistycznego wsparcia, w razie potrzeby poprzez scentralizowany serwis, który może zagwarantować poinformowanie sędziów nawet w zakresie wykraczającym poza ewentualne wymagania ich pracy.

18. Tylko w kilku państwach ministerstwa sprawiedliwości i spraw zagranicznych zapewniają sędziom tłumaczenia odpowiednich tekstów na ich własny język, w tym orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczących ich kraju. W opinii CCJE sytuacja ta powinna być szybko przez państwa zmieniona; odpowiednie wsparcie ze strony państwa powinno również obejmować tworzenie efektywnych służb do tłumaczeń tekstów prawnych, które mogłyby być przydatne dla praktyki sądowej (patrz także pkt 23 poniżej).

19. Dla ułatwienia pracy sędziów należy zapewnić łatwo dostępne kompletne i aktualne informacje podane w postaci skondensowanej, indeksowane i opatrzone komentarzami, natomiast sam sędzia musi ocenić zasadność informacji, w razie potrzeby z pomocą sądowych służb dokumentacyjnych oraz asystentów sędziego⁶. Należy również zachęcać do współpracy z centralnymi i lokalnymi sądowymi służbami dokumentacyjnymi i/lub bibliotekami prawniczymi i ośrodkami dokumentacji spoza sądownictwa.

f. Wyposażenie sędziów w środki dostępu do informacji w językach obcych

20. Biorąc pod uwagę powyższe, CCJE zauważa, że znajomość języków obcych jest dla sędziego krajowego ważnym narzędziem zdobywania informacji o aktualnym stanie prawa międzynarodowego i europejskiego.

21. Obecnie kursy języków obcych dla sędziów są dostępne bezpłatnie jedynie w niektórych krajach; Niekiedy takie kursy są częściowo dotowane przez państwo; czasami takie zachęty są kierowane do poszczególnych sędziów, którzy pracują w ścisłym kontakcie z instytucjami międzynarodowymi i europejskimi.

⁶ Zobacz także pkt 65 opinii CCJE nr 6 (2004) w sprawie rzetelnego procesu w rozsądnym terminie i roli sędziego w procesach uwzględniających alternatywne metody rozstrzygnięcia sporów.

22. CCJE zachęca do podejmowania odpowiednich środków, w tym przydziału dotacji, mających na celu nauczanie języków obcych dla sędziów w ramach kształcenia podstawowego i specjalistycznego.

23. Państwa powinny zapewnić, by sądy udostępniały służby prawno-międzynarodowe w zakresie tłumaczenia dokumentów, jakich sędziowie mogą wymagać dla zachowania znajomości odpowiednich dziedzin prawa międzynarodowego i europejskiego. CCJE jest świadoma znaczenia kosztów niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania tych służb i zaleca, by były one finansowane z budżetu, ujętego odrębnie w budżecie państwa, aby zapobiec późniejszej redukcji funduszy przeznaczone na funkcjonowanie sądów.

24. Takie przekłady pisemne i tłumaczenia ustne muszą być wykonywane przez wykwalifikowanych specjalistów, których kompetencje powinny podlegać weryfikacji przez sędziów, ponieważ dotyczą one wykonywania funkcji sędziowskich.

B. DIALOG POMIĘDZY KRAJOWYMI I EUROPEJSKIMI INSTYTUCJAMI SĄDOWYMI⁷

a. Konieczny dialog, zarówno formalny, jak i nieformalny

25. Sądy krajowe mają za zadanie stosować prawo europejskie. Wymaga się w wielu przypadkach stosowania prawa europejskiego bezpośrednio. Wymaga się również dokonywania wykładni prawa krajowego w sposób zgodny z normami europejskimi.

26. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz w stosownych przypadkach Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich służy wszystkim sędziom krajowym za punkt odniesienia w procesie rozwijania korpusu prawa europejskiego.

27. Dialog pomiędzy krajowymi i europejskimi instytucjami wymiaru sprawiedliwości jest niezbędny i już występuje w praktyce; jego ewolucja musi być wspierana odpowiednimi działaniami.

28. Dla wspierania skutecznego dialogu między sądami krajowymi i europejskimi powinny być wprowadzane inicjatywy wspierania wymiany informacji, skierowane do sędziów krajowych, a także, o ile to możliwe, bezpośrednie kontakty między instytucjami.

29. Taki dialog może odbywać się na różnych poziomach. Na poziomie formalnym, proceduralnym, przykładem instytucjonalnej formy dialogu jest postępowanie prejudycjalne stosowane do uzyskania dostępu do Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich. Sędziowie krajowi mogą być wyposażeni również szersze możliwości uczestniczenia w funkcjonowaniu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. W bardziej nieformalny sposób, formy dialogu mogą wystąpić podczas wizyt i/lub staży sędziów w Europejskim Trybunale Praw Człowieka, Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich oraz innych sądach międzynarodowych i europejskich, jak również podczas seminariów i kolokwium na poziomie krajowym i międzynarodowym.

30. CCJE zauważa, że dialog nieformalny jest uważany za element programów szkoleniowych dla sędziów. Uczestnicy takich działań w chwili obecnej stanowią w większości sędziów wyższych sądów (sądów najwyższych, trybunałów konstytucyjnych). CCJE uważa, że, chociaż konieczne jest zachowanie bliskich relacji z międzynarodowymi sądami przez sędziów sądów najwyższych, to krajowe instytucje szkoleniowe powinny zapewnić, by takie sytuacje dialogu nie tylko ograniczały się do sędziów sądów wyższego szczebla, ponieważ w wielu przypadkach to od sędziów pierwszej instancji wymaga się szybkiej oceny, zastosowania i wykładni norm lub orzecznictwa europejskiego. Doświadczenia różnych krajów pokazują, że nieformalny dialog w postaci kameralnych spotkań okazał się być najbardziej produktywny.

b. Bezpośrednia interakcja pomiędzy sędziami krajowymi

⁷ Patrz punkt IV C Ramowego globalnego planu działania dla sędziów w Europie.

31. Dialog między sądami krajowymi i europejskimi jest tylko jednym z aspektów interakcji pomiędzy sędziami na szczeblu europejskim: również relacje między sędziami z różnych krajów mają wielkie znaczenie. Sędziowie krajowi często muszą wziąć pod uwagę to, jak sędziowie w innych krajach stosują i/lub interpretują prawo międzynarodowe i europejskie i są chętni do nauki z doświadczeń innych. Taki dialog między sędziami z różnych krajów jest również istotny dla wzmocnienia zasady wzajemnego zaufania wśród europejskich systemów sądowych w celu ułatwienia międzynarodowego obiegu orzeczeń krajowych i uproszczenia postępowania dotyczącego ich wykonywania w różnych krajach..

32. Szczególnie istotne są bezpośrednie kontakty między sędziami z różnych krajów, w tym organizowane przez krajowe sądownicze instytucje szkoleniowe w ramach seminariów, wymiany sędziów, wizyt studyjnych itp. W tym zakresie można znaleźć wartościowych partnerów w programach współpracy działających na poziomie europejskim.

33. Sędziowie muszą być wyposażeni w praktyczne informacje na temat konkretnych wymian organizowanych w tym zakresie i mieć równy dostęp do takich wymian, jeśli chcą wziąć w nich udział.

C. STOSOWANIE PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO I EUROPEJSKIEGO PRZEZ SĄDY KRAJOWE⁸

a. Rola sędziego i hierarchia norm

34. Stosowanie przez każde państwo standardów międzynarodowych i europejskich zależy w dużej mierze od statusu tych norm w prawie krajowym, w tym w świetle Konstytucji.

35. Stwierdzono, że istnieją przeszkody do osiągnięcia tego celu. Przeszkody te zostały uznane za wynik problemów w dostępie do informacji, problemów natury „psychologicznej” i konkretnych problemów prawnych⁹.

36. Pierwsze dwie przeszkody można rozwiązać poprzez działania opisane powyżej, nakierowane na uzyskanie lepszego dostępu do europejskiej dokumentacji prawnej i sprawniejszego dialogu między instytucjami.

37. W odniesieniu do przeszkód natury prawnej, CCJE zauważa, że na ogół kraje uznają prymat traktatów międzynarodowych nad prawem krajowym, jeżeli te pierwsze zostały ratyfikowane i/lub w razie konieczności włączone do prawa krajowego. W większości przypadków ta nadrzędność jest określona w konstytucjach poszczególnych państw, jednocześnie według pierwszeństwa wobec samej konstytucji. W kilku krajach nadrzędność prawa międzynarodowego wynika z decyzji krajowego Sądu Najwyższego. Zazwyczaj ranga Europejskiej Konwencji Praw Człowieka jest poniżej konstytucji krajowej, ale konwencja z reguły zajmuje szczególną pozycję w stosunku do ustaw zwykłych; praktyczna realizacja tej zasady wykazuje jednak szereg wariantów.

38. W większości przypadków krajowe prawo i tradycje prawne pozwalają sądom w razie konfliktu między ponadnarodowym przepisem a przepisem prawa krajowego, na wybór międzynarodowej konwencji lub traktatu. Istnieje alternatywa, nakazująca sądom krajowym zawieszenie postępowania i skierowanie sprawy do ich Trybunału Konstytucyjnego. Są jednak kraje, w których sądy są zobowiązane do stosowania przepisów prawa krajowego, nawet jeśli są one sprzeczne na przykład z Europejską Konwencją Praw Człowieka.

39. Każdy kraj ma swój własny system interpretacji tych aktów prawnych i włączania ich do prawa krajowego, w zależności od przyznanego im statusu. Dla uniknięcia wątpliwości, sądy powinny interpretować i stosować ustawodawstwo krajowe i rozwijać krajowe orzecznictwo w miarę możliwości tak, aby były zgodne z prawem europejskim oraz zasadami i pojęciami prawa międzynarodowego i europejskiego.

⁸ Patrz punkt IV (B) Ramowego globalnego planu działań dla sędziów w Europie.

⁹ Patrz w szczególności wnioski z drugiego spotkania Sieci Lizbońskiej (Bordeaux, 2-4 lipca 1997).

40. Sędziowie wraz z organami ustawodawczymi i wykonawczymi są związani zasadą państwa prawa. CCJE uważa za istotne, by sędziowie w różnych krajach zapewniali przestrzeganie prawa międzynarodowego i europejskiego, wspierając w ten sposób zasadę państwa prawa, poprzez należyte uwzględnianie takiego prawa niezależnie od krajowych systemów prawnych.

b. Krajowe i międzynarodowe/europejskie orzecznictwo i akty prawne, w szczególności zalecenia Rady Europy

41. Orzecznictwo wpływa na stosowanie norm międzynarodowych i europejskich, ponieważ wymiar sprawiedliwości musi dokonywać wykładni prawa krajowego w świetle prawa ponadnarodowego, przy zachowaniu krajowych standardów konstytucyjnych.

42. Co do roli odgrywanej przez orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz, w stosownych przypadkach, Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich, wydaje się, że występują dwie tendencje: pierwsza i najpowszechniejsza, w której sądy krajowe uwzględniają decyzje powyższych sądów nawet w przypadkach, gdy nie są one wiążące. W drugiej tendencji to orzecznictwo musi uzyskać status precedensu, jakiego sądy krajowe muszą przestrzegać.

43. Choć sędziowie krajowi uwzględniają i stosują prawo międzynarodowe i europejskie, nie gwarantuje to zgodności przepisów krajowych z zaleceniami Rady Europy, które są postrzegane jako „miękkie prawo”.

44. Komitet Ministrów Rady Europy może formułować zalecenia dla państw członkowskich w sprawach, które zostały uzgodnione jako „wspólna polityka”. Zalecenia te nie są wiążące dla państw członkowskich, mimo że Statut Rady Europy upoważnia Komitet Ministrów do zwracania się do rządów członków o informacje o działaniach przez nich podjętych w związku z tymi zaleceniami (patrz art 15.b Statutu Rady Europy).

45. CCJE podkreśla, że wskazane jest, aby w trakcie przygotowywania nowych ustaw, ustawodawcy korzystali z zaleceń Rady Europy. Podobnie sędziowie, stosując przepisy prawa, powinni w miarę możliwości interpretować je w sposób zgodny z międzynarodowymi standardami, nawet jeśli są ustalone w postaci „miękkiego prawa”.

c. Przestrzeganie wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

46. W niektórych państwach, jeszcze przed złożeniem wniosku do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, możliwe jest zastosowanie kontroli sądowej prawomocnego orzeczenia, które wydaje się sprzeczne z postanowieniami Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Jednak CCJE zauważa, że w wielu krajach wymagana jest decyzja Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w stosunku do danego państwa, zanim będzie można przeprowadzić kontrolę prawomocnego orzeczenia.

47. Roszczenie o odszkodowanie za naruszenie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka może być zwykle składane tylko po tym jak Trybunał stwierdził naruszenie. W większości krajów nie jest możliwe domaganie się stwierdzenia takich naruszeń i odszkodowania zanim Trybunał nie stwierdzi naruszenia.

48. CCJE jest świadoma, że w większości krajów wykonanie wyroków Trybunału nie jest przewidziane przez prawo krajowe; w niektórych krajach środki wykonawcze mogą zostać przyznane przez Trybunał Konstytucyjny.

49. Podkreślając wagę wzmocnienia wspólnych ważnych praw zapisanych w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz podkreślając, że sędziowie krajowi są również sędziami europejskimi, CCJE zachęca sędziów, by w miarę możliwości wykorzystywali wszystkie materiały dostępne dla nich przy wykładni prawa lub w ramach istniejącego prawa procesowego: a) w celu ponownego otwarcia spraw, jeżeli nastąpiło naruszenie konwencji, nawet przed wydaniem wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i b) w celu jak najszybszego przyznania odszkodowania za naruszenie. Ustawodawcy

powinni rozważyć zmianę prawa procesowego w kierunku ułatwienia tego europejskiego zadania sędziom krajowym¹⁰.

¹⁰ CCJE uznaje za stosowne przypomnieć, że zgodnie z protokołem Nr 14 do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, otwartego do podpisu w maju 2006 roku, Komitet Ministrów będzie upoważniony, jeżeli uzna wymaganą większością dwóch trzecich głosów, do wszczęcia postępowania przed Trybunałem, w przypadku gdy państwo odmawia wykonania wyroku. Komitet Ministrów będzie również mieć nowe uprawnienie do zwrócenia się do Trybunału o wykładnię wyroku. Ma to na celu wspieranie Komitetu Ministrów w jego zadaniu nadzorowania wykonywania orzeczeń, a zwłaszcza w określaniu, jakie środki mogą być konieczne do wykonania wyroku.

PODSUMOWANIE ZALECEŃ I WNIOSKÓW

A. *W zakresie szkolenia sędziów w prawie międzynarodowym i europejskim, dostępu sędziów do istotnych informacji, kursów języków obcych i udogodnień tłumaczeniowych, CCJE zaleca, aby:*

(a) Państwa członkowskie, przy jednoczesnym zachowaniu niezależności sądownictwa poprzez odpowiednie niezależne organy odpowiedzialne za szkolenie sędziów, zapewniły odpowiednie środki do szkolenia sędziów w prawie międzynarodowym i europejskim;

(b) została zapewniona wcześniejsza znajomość prawa i orzecznictwa międzynarodowego i europejskiego poprzez włączenie tych zagadnień do programów nauczania na wydziałach prawa;

(c) odpowiednia znajomość prawa międzynarodowego i europejskiego była jednym z warunków do spełnienia przez osoby powoływane na urząd sędziego przed podjęciem swoich obowiązków;

(d) szkolenie w prawie międzynarodowym i europejskim odgrywało istotną rolę w szkoleniu przygotowawczym i doskonaleniu zawodowym sędziów; szkolenie kadr wymiaru sprawiedliwości w tym obszarze będzie zyskiwać na międzynarodowej współpracy pomiędzy krajowymi instytucjami kształcenia sędziów;

(e) były udostępnione informacje dotyczące prawa międzynarodowego i europejskiego, w tym orzeczeń sądów międzynarodowych i europejskich; sędzia powinien mieć zagwarantowany dostęp do odpowiednio indeksowanych i opisanych informacji przy współpracy sądowych służb dokumentacyjnych, bibliotek i asystentów sędziów; dostarczone informacje powinny być kompleksowe i szybko dostępne;

(f) odpowiednie środki – w tym przyznanie dotacji – zapewniły zdobycie pełnej biegłości w językach obcych; dodatkowo, sądy powinny mieć dostępne służby tłumaczeniowe odpowiedniej jakości oprócz zwykłych kosztów funkcjonowania sądów.

B. *Ze względu na wagę stosunków i współpracy krajowych instytucji sądowych, zarówno między sobą jak i z międzynarodowymi instytucjami sądowymi, w szczególności europejskimi, CCJE zachęca do:*

(a) rozwijania bezpośrednich kontaktów i dialogu między nimi, na przykład w postaci konferencji, seminariów i spotkań dwustronnych, przy czym spotkania kameralne mają szczególną własność;

(b) wizyt i programów studiów, takich jak te organizowane przez krajowe instytucje szkoleniowe sądownictwa i krajowe instytucje sądowe oraz niektóre międzynarodowe sądy dla poszczególnych sędziów w związku z innymi instytucjami sądowymi, krajowymi i międzynarodowymi;

(c) włączenia do takich kontaktów, dialogu, wizyt i programów sędziów wszystkich instancji, a nie tylko sędziów z wyższych szczebli sądownictwa;

(d) przekazywania informacji i podejmowania działań dla ułatwienia dostępu przez sędziów krajowych do stron internetowych i baz danych dostępnych dla innych sędziów krajowych i międzynarodowych.

C. *Pomimo różnic w systemach prawnych w Europie, CCJE z zadowoleniem przyjmuje starania sądownictw krajowych jako interpretatorów i strażników praworządności, w razie potrzeby poprzez odpowiednią wymianę idei pomiędzy szeregiem sądownictw krajowych, do:*

- (a) zapewnienia, z poszanowaniem ustawodawstwa krajowego, by prawo krajowe, w tym orzecznictwo krajowe, było zgodne z prawem międzynarodowym i europejskim obowiązującym w danych państwach;
- (b) ograniczania, w miarę możliwości, różnego stosowania tej zasady w systemach związanych tym samym standardem międzynarodowym;
- (c) zapewnienia w szczególności, by prawo krajowe, w tym orzecznictwo krajowe, uwzględniało orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka; w szczególności poprzez przyznanie, o ile to możliwe, że sprawa będzie ponownie otwarta gdy Europejski Trybunał Praw Człowieka stwierdzi naruszenie EKPC lub jej protokołów w trakcie postępowania, a naruszenie to nie może być racjonalnie usunięte lub zrekompenrowane w inny sposób niż poprzez nowe rozpatrzenie sprawy;
- (d) należytego uwzględniania zaleceń Rady Europy.